

Pealkiri, teema: KIRJANDUSE E-VALIKKURSUS „KIRJANDUS JA MÜÜT“

Sihtgrupp: Läänemaa Ühisgümnaasiumi 10.-12. klasside õpilased.

Lõimuvad ained: ajalugu, kunstiajalugu, muusika, ühiskonnaõpetus.

Teemad õppekavast (märkida aine(d) ja teema): gümnaasiumi kirjanduse valikkursus „Kirjandus ja müüt“

Planeeritavad õpitulemused:

Kursuse lõpus õpilane:

- kirjeldab mütoloogilisi elemente eestlaste maailmapildis;
- selgitab müüdi kui arhetüüpse žanri ja tänapäeva müütide olemust ning mõtestab pärimust õpitu ja iseenda kogemuse põhjal;
- nimetab arhetüüpseid müüdimotiive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;
- tunneb loetud müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ja motiive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;
- analüüsib kirjandusteoste teemat, süžeed ja tegelasi nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilistest väärtustest lähtuvalt;
- tunneb ära ja analüüsib folkloorse pärandi kasutamist autoriloomingus ning selgitab kirjandus(teos)e tähenduse muutumist ajas;
- on terviklikult läbi lugenud ja analüüsinud 4 tervikteost;
- tunneb Läänemaaga seotud mütoloogilist ainet.

Õppeprotsessi kestvus ak/h: 35 akadeemilist tundi (kakskümmend üks 75-minutilist tundi)

Ettevalmistus ja vajalikud vahendid (märkida ka digivahendid, rakendused/äpid, HAKOLA vahendid, mida kasutatakse):

Kursus on e-kursus Moodle'i keskkonnas.

Õpetaja on ise koostanud tunnivideod, esitlused, harjutused, pannud kokku materjalid jms.

Õpikutest on kasutuses „Müüdi anatoomia“ (autor on kursuse koostaja Monika Undo)

Projekti lühikirjeldus (mida konkreetselt tehakse):

E-kursusel tuleb vaatluse alla müütide köögipool: müüdid lammutatakse tundmaõppimiseks laiali, kirjeldatakse nende ehitust, rolli ja muutumist ning lõpuks pannakse müüdid tervikuks uuesti kokku. Loeme tuntud müüte uues kuues. Kursus peaks süvendama huvi kirjanduse vastu.

1. Müüdi olemus, erinevad tõlgendused.

2. Argimütoloogia.
3. Antiikmütoloogia.
4. Sümbol.
5. Muinasjutt.
6. Muinasjutt (järg).
7. Muistend.
8. Muistend (järg)
9. Valged daamid maailmas.
10. Kivirähki „Valged daamid“.
11. Kivirähki „Valged daamid“ (järg).
12. Kivirähki „Valged daamid“ (test).
13. Maailm meie ümber (ilmapuu).
14. Maailm meie ümber (loomismüüdid).
15. Maailm meie ümber (hävingumüüdid).
16. Maailm meie ümber (hävingumüüdid – Ülemiste järv).
17. Mütoloogilised tegelased – libahundid.
18. Mütoloogilised tegelased – vampiirid.
19. Mütoloogilised tegelased tänapäeval – Kivirähki „Ugrilane“.
20. Superkangelane.
21. Kunstnikumüüt – Artur Valdes.

Õppematerjalid või lingid õppematerjali(de)le:

<https://moodle.edu.ee/course/view.php?id=28848>

NB! Külalise juurdepääs: kirjandusjamyit

Mõned näited õppematerjalide kohta.

Antiikmütoloogia video:

<https://www.dpbenglish.com/assets/vid/ANTIHKM%C3%9CTOLOOGIA.mp4>

Sümbol:

SÜMBOL

Sümbol on metafooriline kõnekujund, võrdkuju, pilt või märk, millega tinglikult tähistatakse abstraktset ideed või mõtet, üksiku ja konkreetse kaudu üldist, nt rist on usu ja kannatuse, ankur – lootuse, sõrmus – abielu, süda – armastuse, valge tuvi – rahu, loorber – kuulsuse, lõvi – julguse, liilia – puhtuse ja süütuse sümbol. Üldlevinud sümbolite kõrval esineb ka teatud ajastule iseloomulikke sümboleid, nt öö – orjuse, koit ja hommik – saabuva vabaduse sümbolid Koidula ja teiste eesti ärkamisaegsete luuletajate loomingus.

Reet Neithal

Mida tähendavad järgmised arhetüüpsed sümbolid ja kujundid?

Labürint

Valge tuvi

Valge laev

Sinilind

Loorber

Sõrmus

Kungla

Õnnemaa

Igavik ja kõiksus

Vaimne otsing

Õnn

Rahu

Vabastaja

Kuulsus

Tee stereotüüpsed eestlast tutvustav kollaaž. Vaata näidist:



Muinasjutust:

<https://www.err.ee/1061257/maarja-vaino-kuidas-muinasjutud-paastavad-maailma>

Muinasjutud tekitavad ängi.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Muinasjutud on teraapilise mõjuga.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Muinasjutud toovad lapse ekraani eest alati ära.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Muinasjutud aitavad maailma enda jaoks korrastada.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Muinasjutud panevad maailma mustvalgelt nägema.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Muinasjutud on arhetüüpsed lood, mis töötavad ajastust sõltumata.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Ja ei saagi olla, sest eesti film, iseäranis selle vähegi eakam osa, või mis eakam, ainuüksi lähiminevik, segased 1990ndad või koguni 2000ndate esimene pool – ja kõige rohkem dokumentalistika, paradoksaalselt filmikunsti kõige tõsielulisem liik – suigub nagu Lumivalgeke endiselt arhiiviriituli või autorite eneste tagatubades, toites üldrahvallikku müüti, et kodumaine film ei kõlba kusagile või et see puhkes õitsele alles 2007. aastal pärast suurt «plahvatust» ja enne ei olnud midagi, või kui, siis 1960ndate lõpus ja 1980ndate alguses.

<https://www.eftis.ee/et/varamu/lugemisanur/tiit-tuumalu-moosfilm-naab-eeskuj>

Tore on kuulda, et looduskosmeetika on tõusuteel. Ja langusteel tavakosmeetika, mis muutnud naiste näonaha endast sõltuvaks, see tähendab, et kui ühe firma toodete tarbimine lõpetada, siis võivad sellele järgneda äkilised vananemishäired. Ja kuigi otsitakse meetodeid looduskosmeetika suuremate firmade loomiseks, siis selles vallas on siiski ainuvõimalikud väikefirmad. Ja läbi sotsiaalmeedia ongi võimalik oma toodangut müüa ka metsatagusesel nõiamooril või punamütsikese vanaemal.

<https://www.looduskalender.ee/n/node/2981>

Et roimaril läks lahkumisega kiireks, sellest andsid tunnistust kõõgilauale kõrbema jäänud rahatähed. Tuhkatriinu kombel tuhatnelja põgenedes kaotas mees läbi sahvriakna pugedes jalast kinga. Läbi võsa joostes kadus peast ka sonimüts.

<https://tatu.postimees.ee/593080/roimar-i-altas-tabada-nimilik-hoolivus>

Ja ei saagi olla, sest eesti film, iseäranis selle vähegi eakam osa, või mis eakam, ainuüksi lähiminevik, segased 1990ndad või koguni 2000ndate esimene pool – ja kõige rohkem dokumentalistika, paradoksaalselt filmikunsti kõige tõsielulisem liik – suigub nagu Lumivalgeke endiselt arhiiviriituli või autorite eneste tagatubades, toites üldrahvallikku müüti, et kodumaine film ei kõlba kusagile või et see puhkes õitsele alles 2007. aastal pärast suurt «plahvatust» ja enne ei olnud midagi, või kui, siis 1960ndate lõpus ja 1980ndate alguses.

<https://www.postimees.ee/1438427/erik-aktuuaalne-figuur>

Selleks, et tuua oma ellu tagasi kirk – ärata Uinuv Kaunitar!

<http://hoistik.ee/miljoes-muinasjutus-sa-elad/>

Reklaami Läänemaa Ühisgümnaasiumi (nt kooli tutvustus, kooli õppima kutsumine vms), kasutades selleks muinasjutumotiive. Võid teha video, plakati, kirjutada teksti.

Näide Kivirähki „Valged daamid“ e-testist:

Mida arvab Valge Daam enda kohta?

- ☐ a. Valge Daam peab oma elu mõttetuks.
- ☐ b. Valge Daam peab end sümboliks.
- ☐ c. Valge Daam peab end igavaks.
- ☐ d. Valge Daam peab oma surma mõttetuks.
- ☐ e. Valge Daam peab end läbikukkunuks.

Analüüsi Tüdruku keelekasutust. Tee üldistus ja too selle kohta näide. Vasta lühidalt (umbes 15 sõna).

↶

A

B

I

T

H-P

Ilmapuu:

Vaata videot ilmapuust:

<https://arhiiv.err.ee/vaata/maast-ja-ilmast-ilmapuu>

Näide ühest küsimusest:

Ilmapuu on igal pool erinev.

Valige üks:

- ☐ Tõene
- ☐ Väär

Joonista tänapäevane ilmapuu (too joonisel esile, mis on oluline 21. sajandile).

Mütoloogilised tegelased – vampiirid:

Vampiiri päritolu kõige levinuma seletuse kohaselt saavad vampiirideks surses nõiad, libahundid, jumalata ja kiriku rüpest välja heidetud inimesed. [---]

Vampiire usutakse lamavat oma haudades määndumatute kehadena, mis tõusevad keskööl ja seavad sammud kodu suunas, astuvad magajatega seksuaalvahekorda või imevad nende verd.

Surilina õlul, on nähtud vampiire oma ohvreid varitsemas ristteedel, veskitel ja kalmistutel. Puhteaegu peavad nad naasma haudadesse. Mõned Kagu-Euroopa rahvad usuvad, et vampiirid muutuvad järk-järgult üha ohtlikumaks. Moonumisprotsessi lõppastmel ei naase nad enam hauda, vaid elavad päeval kokku oma naisega nagu varemgi; mõnikord reisivad nad kaupmeestena võõraile maile. [---]

Mil viisil saab vampiiri kahjutuks teha? Kui vampiiridiagnoos on kindel, on olemas arvukalt võimalusi surnut kohelda. Kõige lihtsam on tarvitusele võtta abinõud, mis tagavad surnu rahuliku puhkuse, näiteks kui panna puusärki pisi-kesi papliriste. Rahumeelset tegevust pakuvad surnule ka puusärki valatud liiv ning mooni- ja muud seemned. Enne puusärgist lahkumist on vampiir sunnitud liiva ja seemned terahaaval üle lugema. Karmim menetlus vampiirikahtlusega isiku kahjutukstegemisel on läbistada tema keha terava (viir- või haavapuust) teibaga, lüües selle surnu rinda või selga abaluude vahele; taguda talle pähe vai või nael; panna suhu küüslauku. Veelgi raskematel juhtudel on soovitatav üheainsa hoobiga maha raiuda pea ja asetada see jalalabade vahele või siis hakkida keha tükkideks. Kindlaim viis vampiir kõrvaldada on hävitada täielikult tema keha, lõigata see tükkideks, põletada ta ja puistata tuhk laiali. [---]

Üks kuulsamaid vampiire Euroopas on Rumeenia aladele jääva Valahhia vürst Dracula. [---] Ta valitses 15. sajandi keskpaiku ja oli Euroopa üks verisemaid tärnanke, niisiis Ivan Groznõi teisik. Tema südametunnistusel arvatakse olevat vähemalt 100 000 inimese elu. [---]

Algselt ei olnud tärnan Draculal midagi pistmist vampirismiga, kuid pöörde pani siin toime iiri kirjanik Bram Stoker (1847–1912). 1897. aastal avaldas ta romaani „Dracula“, milles Valahhia verejanulisest valitsejast on saanud vereimeja vampiir. [---]



Christopher Lee in Dracula
1958

Vaata pilti



Heida pilk vampiiritapja kohvrisse. Kirjuta, mis selles leidub ja miks.

Tegevuste käik:

„Kirjandus ja müüt“ on läbinisti e-kursus.

Hindamine: A (arvestatud), MA (mittearvestatud), „5“ – silmapaistvate tulemuste eest.

Õpetaja paneb igaks tunniks Moodle`isse üles tunni materjalid, ülesannet/ülesandeid saab täita nädala jooksul. See aitab õpilasel oma aega planeerida. Ta saab valida, millal ülesandeid teha. Õpilase jaoks on e-kursus tegelikult paindlik, kuid nõuab enesedistsipliini.

Ülesanded on loovust arendavad, aga ka funktsionaalset lugemisoskust arendavad. Näiteks valikvastusega küsimused võivad esmapilgul näida lihtsatena, samas on variantidesse peidetud ka n-ö atraktiivseid valevastuseid, mistõttu peab lugema tekste tähelepanelikult.

Õpetaja on püüdnud leida just Haapsaluga seotud tekste, nt Kivirähki „Valged daamid“, aga analüüsimisele tuleb ka õpetaja enda artikkel valgetest daamidest.

Õppematerjali koostaja:

Monika Undo

Läänemaa Ühisgümnaasiumi eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Materjal on koostatud 2021. aastal HAKOLA projekti raames

